

СУДБИНА ПЕРЕ ТОБЦИЈЕ

-Трагична смрт јунака „Српске трилогије“-

**Петар Радојковић
Планиница**

Село Планиница у близини Зајечара, смештено у некадашњем срезу Бољевачком, остало је упамћено по великим жртвама у време Другог светског рата. Да трагедија буде већа, велика већина тих жртава није пала од страна окупатора, већ као последица братоубилачког рата. Село је укупно имало 40 погинулих; од тога 23 цивила. Као „жртве фашистичког терора“ пало је четворо Планинчана, док је Озна одмах по ослобођењу побила њих 19. Свих ових 19 људи

проглашени су за „народне непријатеље“ и побијени у Зајечару, највероватније на Краљевици. Од ових жртава, издвајамо судбину Петра Радојковића, угледног мештанина Планинице, који је својевремено инспирисао Стевана Јаковљевића да у свом делу „Српска трилогија“ формира лик Пере Тобције.

Петар Радојковић рођен је 1891. године у зајечарском селу Планиница, као најстарији син Милоша Радојковића. Петар је још као дечак остао сироче, те је био принуђен да се кроз живот тешко бори и ради у селу многе послове. Временом је увећао имање и оженио се. Добио је и две кћерке. Међутим, убрзо се зачула војна труба и Петар Радојковић провео је сво време од 1912. до 1918. године у ратовима које је Србија водила. Са српском војском, као артиљерац, прешао је преко Албаније, а потом неко време провео и на опоравку у Африци. Ту је упознао и Стевана Јаковљевића, који ће своје војевање касније преточити у „Српску трилогију“, а улогу свог ратног друга Петра Радојковића описати кроз лик Пере Тобције. Кући се Петар вратио након шестогодишњег војевања са два одликовања

и чином поднаредника. Вратио се свакодневним пословима и убрзо добио и сина, што му је дало крила да ради још више. На имању се осећао напредак, а Петар је у околини постао познат и по квалитетним грлима крава које је узгајао.

У међувремену, почео је да се бави и политиком. Постао је члан Радикалне странке. Наставио је своје дружење са Стеваном Јаковљевићем, али и са другим интелектуалцима, како из околине Зајечара, тако и из Београда. Приликом подизања споменика његовим страдалим саборцима (1912-18), био је председник Иницијативног одбора за подизање истог. Због вођења тог подухвата и истакнутог културног рада одликован је и орденом Светог Саве. Од 1933. постао је и председник сеоске општине. У исто време, водио је и Земљорадничку задругу у Планиници, а за његовог мандата урађен је и задружни дом. На месту председника општине Планиница задржао се и за време немачке окупације 1941-1944. Многи савременици описују Петра Радојковића као човека који се у то доба свим силама трудио да село сачува од страдања. Сарађивао је са свима, само да, како је говорио, „не падне крв“. Неоспорно је да је помагао покрет отпора, како четнички, тако и партизански. Током 1944. био је и један од делегата на равнгорском Светосавском конгресу у селу Ба.

По ослобођењу од Немаца, Петар је наставио да мирно живи у Планиници. Међутим, због једног убиства које се десило у селу 1943, а са којим Петар није имао никакве везе, у његову кућу једног дана банули су наоружани припадници ОЗН-е, предвођени једним вишим официром. Тражили су да пође са њима у Зајечар ради саслушања. Било је то октобра 1944. године. Више се никада није вратио. Само је једног дана његовој супрузи, када је дошла да му у затвор достави храну, саопштено да је стрељан.

Петар Радојковић је стрељан средином децембра 1944, највероватније на Краљевици. До данас му се не зна гроб. Породица као успомену чува његово последње писмо из затвора, у коме оставља сину у аманет да раздужи дугове. Свестан да му се смрт ближи, а не знајући зашто гине, само је на крају поручио породици да је „Бог тако хтео“.

Након убиства Петра Радојковића, народне власти су му конфисковале имовину, одузеле сву тешко стицану земљу, из бачви источили вино, из штала истерали краве. Виноград, који је Петар годинама с љубављу одржавао,

такође су одузели и запустили, те је после неколико година и пропао.

Петров унук, Видоје Радојковић, поново се заимао. Ради успомене на деду, поново држи краве и одржава виноград. Видоје чува дедине фотографије и одликовања. Чува и примерак „Српске трилогије“ са посветом Стевана Јаковљевића. Видоје је Окружном суду у Зајечару поднео захтев за рехабилитацију деде још 2006. године. Своју жену је заветовао да уколико му се нешто деси, пошто је већ у годинама, да прода једну краву а деду рехабилитује и о њему изда књигу за чије је писање ангажовао младог историчара Немању Девића. Још увек чека правду и, како каже, живи за дан када ће му деда бити рехабилитован, а са куће Радојковића скинут полувековни жиг издајника.